

Sárospataki KRÓNIKA

XI. évfolyam

I. szám

1978. november

Élni tudtunk a lehetőségekkel

Sárospatak fejlődése 1968 és 1978 között

Településünk csaknem 700 éven át város volt, de 1886-ban községi státusba sorolták. Ez az esemény — sajnos — negatívan hatott Sárospatak urbanizálódására, s az ezt követő időszakban a fejlődést csak egy-egy kiemelt objektum létrehozása mutatja. Közéjük tartozik pl. a tanítóképző, a két középiskolai internátus (mai elnevezés szerint kollégium), a bíróság (a mai Esze Tamás Általános Iskola), a posta épületének és a Bodrog vashidjének elkészítése. Bár külön-külön mindegyik jelentős előrelépést jelentett a maga területén, nyolc évtized fejlesztési „programját” mérlegelve, ennyi alkotás: mérsékelt eredménynek tekinthető.

A lendületes — funkcionális tartalma mellett városképet is formáló — fejlődés 1968. augusztus 20. után kezdett kibontakozni, amikor a Népköztársaság Elnöki Tanácsa Sárospatakat ismét városi jogállással ruházta fel, s a sürgős feladatok megoldásához az illetékes állami szervek fokozatosan a szükséges mértékű pénzeszközöket is rendelkezésünkre bocsátották.

A várossá nyilvánítást megelőzően településünk csupán egy volt a sátoraljaújhelyi járás községei közül, így első önálló fejlesztési tervének kidolgozására csak a IV. ötéves népgazdasági tervidőszakban kerülhetett sor. A feladatok nagyságának érzékeltetésére — a teljesség igénye nélkül — hadd álljon itt néhány jellemző 1968-as adat a város infrastrukturális ellátottságáról.

A városban ekkor mindössze 2,1 km vízvezeték és 1,6 km szennyvízcsatorna működött. A 42,5 km hosszú úthálózatnak mindössze 60,4 %-a volt szilárd burkolatú. A nyilvántartott 3080 épület 48,7 %-ának a falazata vályogból, sárból és vertföldből készült; a házak 36,1 %-a 50 éves

elmúlt. Egyetlen óvoda működött, s a mintegy 700 óvodáskorú gyereknek csak 15,5 %-át lehetett a szóban forgó intézményben elhelyezni.

Az „iskolavárosként” ismert Sárospatak alsó- és középfokú oktatási intézményeinek 89 tanterméből 11 „szükséghelyiség” volt, 5-öt pedig rövidesen életveszélyesnek kellett nyilvánítani. Az üzletek kicsik és korszerűtlenek voltak, a régi magánboltok öröksége erősen érezte hatását. A városban egyetlen nagyobb ipari üzem sem működött; így sok volt az eljáró dolgozó, s a foglalkoztatottság mértékével nem lehetünk elégedettek.

Azóta 10 év telt el; egy olyan évtized, mely átalakította az egész település arculatát, s ha ma olyan valaki keresi fel Patakat, aki '68 óta nem járt a városban, kézzelfoghatóan érezheti a változást.

A IV. ötéves tervidőszakban — a vállalati beruházásokkal együtt — mintegy 500 millió Ft-ot fordíthattunk fejlesztésre; az V. ötéves terv során pedig a hasonló rendeltetésű összeg előreláthatólag 800 millió Ft-ot fog kitenni. Mindezek alapján miről adhatunk számot?

A lakásellátottság javítása — mint az élet-színvonalat elsődlegesen befolyásoló tényező — kiemelt helyet foglalt el a fejlesztési feladatok között. Tíz év alatt a lakásállomány 1143 db-bal növekedett; ebből az állami pénzeszközökkel megvalósított lakások száma 506 db. A volt vásártéren (ma Felszabadulás tér) lakótelep építését kezdtük meg, a város központi részein pedig — a régi városmag eredeti jellegének megtartásával — korszerűsítésekre, új utcák megnyitására, a laksűrűség növelésére került sor.

Az 52,2 km-es vízvezeték-hálózat — Bodrog-halász kivételével — ma már csaknem az egész várost átfogja. Szennyvízcsatornáink hossza 9,3 km-re nőtt, és van egy 800 m³/nap kapacitású, biológiai rendszerű tisztítótelepünk is. 56,1 km hosszú közvilágítási hálózatunkból 24,2 km korszerű higanygőzlámpás. Az utak 75,6 %-a szilárd burkolatú, s a „sáros” elnevezés már nem jellemzi városunk mai arculatát.

10 évvel ezelőtt csak 75 óvodai férőhelyünk volt, jelenleg 450 van. Megépült egy 16 tantermes általános iskola, egy 6 tantermes szakmunkásképző intézet, egy 200 fh-es diákhon, egy gyermek- és egy 25 m-es tanmedence; az utóbbi körülmény lehetővé tette az úszásoktatás bevezetését városunkban. Most folyik az időközben főiskolai rangra emelt Tanítóképző Intézet ugyan-csak 16 tantermes gyakorlóiskolájának kivitelezése és a Rákóczi Gimnázium felújítása is. Ezekkel a beruházásokkal az oktatásügy tárgyi feltételei Sárospatakon nagymértékben javultak, illetve javulnak.

A Tüdőgondozó Intézet létrehozásával, a 6 általános és 2 gyermekkorzet megszervezésével, valamint a központi rendelő megépítése és az állandó ügyeleti szolgálat bevezetése révén az egészségügyi ellátás is városi színvonalat ért el.

A kereskedelem és a szolgáltatási rendszer szintén nagy fejlődésnek indult. Megépült Észak-Magyarország legnagyobb szövetkezeti áruháza: a Bodrog Áruház és két kisebb ABC-üzlet, korszerűsödött s alapterületét tekintve megduplázódott (jelenleg 7870 m²) a bolthálózat. Létrejött egy autószerelv, egy Patyolat felvevőhely, két ÁFOR üzemanyag-töltőállomás és egy GELKA-kirendeltség. Korszerű női fodrászat nyílt. OTP-fiók és takarékszövetkezet létesült. Egy kenyérgyárral is gyarapodtunk. Új telepre költözött a TÚZÉP.

A foglalkoztatottság területén is nagy az előrelépés. Letelepedett nálunk a Csepel Vas- és Fémművek egyik gyáregysége; ez a tény munkásosztályunk számszerű növekedésében és erősítésében azóta is pozitív szerepet játszik. Korszerűsödött a Ruházati Szövetkezet; így figyelemre méltóan csökkent a női munkaerő el-

helyezésének gondja. Ezek, valamint több meglévő üzemünk fejlődése azt eredményezték hogy hosszú ideig döntően mezőgazdasági jelleggel bíró, az idegenek előtt pedig főként „iskolavárosként” ismert településünk ipari dolgozóinak aránya meghaladta a 45 %-ot, s ezzel a helyi ipari jellege szembeötlővé vált.

A 4 mezőgazdasági termelőszövetkezet egyesült, s a Kossuth Tsz ma már 7543 hektáron korszerű, nagyüzemi módszerekkel gazdálkodik. A szövetkezet tagjainak száma meghaladja az ezret.

Talán az idegenforgalom az a terület, melyen az eredményekkel nem lehetünk teljesen elégedettek. A megye településhálózat — fejlesztési tervében ugyanis — tekintetbe véve városunk ez irányú kiváló adottságait (értékes műemlékeit, 49 °C-os fürdőjét, a Zemplén-hegység turizmusra alkalmas tájait) — Sárospatakot idegenforgalmi központtá való fejlesztésre jelölték ki. Erre azonban eddig kevés lehetőséget biztosítottak. A teljesség kedvéért mégis meg kell említeni, hogy az Országos Idegenforgalmi Tanács pénzügyi támogatásával jövőre egy autós kemping, majd egy 100 férőhelyes motel építése kezdődik, így az idegenforgalom terén is meggyorsul a régi lemaradás felszámolása.

Az elmondottakban — csak a fontosabb tényezőket kiemelve — igyekeztem tömören bemutatni településünk fejlődését a várossá nyilvánításától napjainkig.

A fejlődés azonban nem állhat meg. Külön fejezetet érdemelne a további tervek, az előttünk álló feladatok elemzése, ismertetése. A rendelkezésemre álló keretek között azonban erre nincs lehetőség.

Ha összehasonlítjuk a 10 évvel ezelőtti várost a mai Sárospatakkal, megállapíthatjuk, hogy a fejlődés itt is pezdítóleg hatott az életre. A felsőbb szervek bizalma és támogatása, a tervszerű gazdálkodás és nem utolsósorban a helybelieknek a város iránt érzett önzetlen szeretete meghozta avümlöcsét. Mindannyian büszkék lehetünk a 10 éve ismét várossá lett Sárospatakra!

Déry Zoltán terv-osztályvezető

Alma Mater

„Itt oltották szívünkbe a mélységes humanizmust...”

Dr. Balogh Ernő kórházigazgató főorvos beszéde*

Mélyen tisztelt Igazgató Úr!
Tisztelt Tanári Kar!
Kedves Öregdiák Barátaim!
Hölgyeim és Uraim!

A magyar szabadságharc centenáriusának évében, az 1948-ban érettségizett VIII. B (és a jelenleg távol levő VIII. A) osztály

nevében tisztelettel és őszinte szeretettel köszöntöm Sárospatakat, az Alma Matert, az iskola tanárait és diákjait.

Mi itt valamennyien felidézünk azt a sok-sok kellemes élményt, melyet Patak és az iskola nyújtott nekünk. Felelevenítjük azokat

a megkapó emlékeket, melyeket a tovasuhanó évek sem törölhetnek ki életünkéből; sőt az ifjúságunktól térben és időben való távolodás valamiféle különleges varázssal övezi és egyre szebbekké és kedvesebbekké teszi őket.

30 év, mintegy fél emberöltő! Talán több is, mert amikor mi születünk, a statisztikusok legfeljebb 40 évnyi átlagéletkort jósoltak nekünk; csak hogy megemeltük a „normát”. S mi, akik részt veszünk ezen a találkozón, az előirányzatot már körülbelül 120 százalékra teljesítettük...

Lehet, hogy egy kicsit rendhagyó lesz ez az emlékbeszéd. Ilyenkor ugyanis főleg a szép és kedves emlékek felidézésére szokott sor kerülni. Én azonban bevallom, hogy gondolataim rendezésekor nem egy sötét és kellemetlen emlék is rám tört.

Osztályunk a régi rendszerű nyolcosztályos gimnáziumot az 1940–41-es tanévben kezdte el; akkor, amikor a világon az emberek a fegyverek nyelvén beszéltek egymással, s alsó tagozatos diákéveink a második világháború éveivel estek egybe. A felső tagozatba — több hónapos kényszerszünet után — az 1945-ben újrakezdett csonka tanévben 4 diákkal és 7 tanárral lépett osztályunk. Diákéveinkre az emberiség történelmének legsötétebb, legkomorabb eseményei vetettek árnyékot; a balsorsot — hazánkkal és népünkkel együtt — mi is átéljük: e korszaknak voltunk részesei, többnyire szenvedő alanyai... Persze a háborús évek nemcsak ránk neheztedek súlyos teherrel, hanem az ősi Alma Materet is próbára tették. S ha gyermekeijél sok mindent nem is értettünk, nem fogtunk fel viláaosan, ha évfolyamunk nem is vett részt a Don-kanyar és Voronovs magyar poklában, azért sok mindenről hallottunk, sok mindent tudtunk közvetlen vagy közvetett formában. (Ma is elgondolkoztató tény az, hogy 1948-ban érettségiző osztályunk 47 tagja 6 évfolyamból verhuválódott össze, s ezt nem a tanári sziaor, a bukások nagy száma okozta, hanem maga a történelem!)

Különösen anakronisztikus emlékként őrzöm 1945 februárjából, hogy a golyóktól, aknáktól lyuagatott ősi iskolában, tört ablakú, fűtetlen tanteremben, kopott ruhában és téli kabátban Tárczy tanár úrral az „Arma virumque cano”-t skandáltuk, amikor a

világon és hazánkban a háború még javában tombolt, amikor Budapest ostroma még nem fejeződött be...

Évfolyamunkat és osztályunkat a történelem kegyetlensége az emberi élet legszebb korszakától, a gondtalan gyermekkortól fosztotta meg. Közülünk soknak géppisztoly és gépfegyver, páncélöklő és kézigránát volt a játékszere. Ilyen, a háború poklát megjárt ifjakkal vált az 1940-ben elindult osztály 1945–46-ban heterogénné. S valahogy 1948-ig mégis újra és új közösséggé kovácsolódtunk, összetartó barátokká fejlődöttünk... Meggyőződésem, hogy akkor ilyen eredményt a mienken kívül a világ egyetlen más iskolája sem tudott volna produkálni.

Gyermek- és ifjú fejjel kóstoltunk bele a nagybetűs Életbe... Mi mindennek voltunk mi a tanúi, amiú férfiakká, felnöttekké, emberekké értünk! S micsoda elszántsággal sarkalltuk magunkat a hiányok pótlására — a magasabb műveltség megszerzése érdekében...

A felsorolt komor emlékeket nem az Alma Maternek kívánom felhánytorgatni. Hiszen ez az iskola — szerény és sokszor szegényes lehetőségei ellenére is — azokban a nehéz időkben valódi édesanyvaként igyekezett vezetni bennünket: fogta a kezünket, s igyekezett sok mindent elfeledtetni velünk. Patak kisvárosi nyugalmanak, Patak szellemének része volt abban, hogy a tengeri rosszat csak „áttételesen” éreztük...

Tulaidonképpen mi az, amit mi itt Patakon kaptunk? Mi az, amiért szívesen és hálásan emlékezünk régi iskolánkra? Nehéz kérdések! Vagy csupán az ifjúságra, a fiatalságra való nosztalgikus visszatekintésről van szó? Úgy vélem, nem! Kaptunk ezen a helyen egy, az átlagosnál magasabb humán műveltséget, és kialakították bennünk az önálló gondolkodásra való készséget. Itt oltották szívünkbe — a név évszázados gyakorlatnak megfelelően — azt a mélységes humanizmust is, amely felszívódott a vérünkbe, a sejtjeinkbe, és bennünk munkált eddigi élet-

utunkon. E falak között nevelték belénk a hazaszeretetet; ennek nem valamiféle frazeológiáját, hanem az országhoz és a néphez való kötődés tudatát. S ami talán a legtöbb, itt neveltek minket a munka szeretetére, a munka becsülésére, a becsületre és a feltétlen becsületességre. Úgy gondolom, ezek voltak azok a pluszok, amelyekért most, 30 év távlatából is hálával gondolunk volt tanárainkra; azokra is, akik itt vannak közöttünk és azokra is, akik talán az „égi mezőkről” tekintenek le ránk...

Büszkén jelentem volt tanárainknak, az Alma Maternek, hogy osztályunk magáévá tette az itt tanultakat. Egyénenként különböző életutakat, pályákat jártunk és harcoltunk végig. De abban nem volt közöttünk különbség, hogy posztunkon, ahova az élet rendelt bennünket, őszinte és töretlen hittel, becsülettel és odaadással álltunk; tettük azt, amit tenni kellett. S bár osztályunk tagjai nem kerültek az ünnepi ragyogás fénykörébe, a nélkülözhetetlen hétköznapi munkákból kivettük és kivesszük a részünket. Mi mindent: a múltért, a jelenért és a jövőért is igen keményen megdolgoztunk! Nehéz lenne azt a sok valóságos és szellemi téglát itt felsorolni, amit az eltelt 30 év során külön-külön és valahogyan mégis együtt összehordtunk a haza és az emberiség épülésére...

El kívánom még mondani, hogy az elmúlt 30 évben aggódó és féltő szeretettel fiyeltük Sárospatak és a régi iskola sorsát. Tudjuk, hogy a felekezeti jelleg megszűnése, a tanúgy átszervezése, a többszöri oktatási reform és még számos egyéb körülmény meaváltoztatta az iskola arculatát és funkcióját, s hogy az ősi iskolának a magyar népművelésben ma már nem az a szerepe, ami 400 éven át volt. De örömmel tapasztaljuk, hogy az Alma Mater sok mindent megőrzött az időálló tradíciókból. Külön örülünk annak, hogy községünk újbóli várossá nyilvánításával Sárospatak újjászülésének, kiénítésének, fejlesztésének távlatai nyíltak meg.

Örömmel szemléljük az urbanizációt, a korszerű, formás lakóházak és középületek megjelenését. Leginkább azonban annak örülünk, hogy a pataki iskolának jó híre, az iskola nevének jó csengése van még ma is az országban.

Kérjük a Rákóczi Gimnázium jelenlegi nevelőit, hogy — a jövő nemzedék formálásakor — továbbra is tartsák szem előtt — a humanizmusra, az em-

berségre, az emberszere-
tetre való nevelést;

— a feltétlen becsületre, becsületességre és az odaadó munkára való nevelést;

— a hazaszeretetre való nevelést

— és az önálló gondolkodásra való nevelést.

Ha mindezt sikerül hiánytalanul megvalósítani, akkor a mai és a holnapi pataki diákok is

olyan plusszal fognak kilépni az életbe, mint a tegnapiak. S akkor nekünk, öregdiákoknak nemcsak az emlékeinkben, hanem a ma és a holnap valóságában is örömünk telik, mert mindig büszkén mondhatjuk, hogy

— pataki diákok voltunk,

— pataki diákoknak valljuk most is magunkat,

— és pataki diákok maradunk mindhalálig!

*Ez a tetszéssel fogadott beszéd azon az ünnepélyes dísztermi találkozón hangzott el, melyre 1978. június 25-én jöttek össze az egy vagy több évtizeddel ezelőtt érettségizett pataki öregdiákok.

Fájdalommal tudatjuk, hogy **TAPA ANDRÁS** (1922—1978), aki 1957-től volt iskolánk köztisztelőben álló orosz-magyar szakos tanára, hosszú szenvedés után, életének 57. évében elhunyt.

A X. SÁROSPATAKI DIÁKNAPOK ELÉ...

TÁJÉKOZTATÓ

A magyar középiskolás fiatalok és a szakmunkástanulók előtt nem titok: városunk ünnepe. A falai között 1961—62 óta minden második évben diáknapok zajlanak. Rendszerint három megye (BA-BZ, Hajdú-Bihar, Szabolcs-Szatmár) és három város (Budapest, Debrecen, Miskolc) küldi ide kiválasztott fiataljait, hogy azok az országos hírű kulturális seregszemlén — a mi képviselőinkkel együtt — bizonyosságot tegyenek muzikalitásukról, tánc tudásukról, színjátszó képességükről és egyéb művészeti ágakban való jártasságukról.

1979-ben immár tizedszer rendezzük meg a Sárospataki Diáknapokat. Rendezvényünk — a keszthelyihez, a gyulaihoz, az egrihez és a sopronihoz hasonlóan — ezúttal is része lesz az Országos Diáknapoknak. Rajta azok a jelentkezők „produkálhatják magukat”, akik az előzetes iskolai, területi és megyei erőpróbákból győztesen kerültek ki.

Az iskolai diáknapokat 1978 novemberében-decemberében kell lebonyolítani; a területi diáknapokat 1979 januárja-februárja folyamán kell megtartani; a megyei diáknapokat 1979. február 25. és március 15. között kell rendezni.

Itt van tehát az alkalom, hogy a mi iskolánk, a Rákóczi Gimnázium tehetséges diákjai ismét a tettek mezejére lépjenek. Itt az ideje, hogy a művészi hajlamú leányok és fiúk eldöntsék, hogy — tőlük telhetően — milyen területen képesek a legtöbbet és legjobbat nyújtani... Itt a felhívás, amely egyének és csoportok számára éppúgy lehetővé teszi a művészeti bemutatókra való neve-

zést, mint az ODN-hez kapcsolódó pályázatokon való részvételt.

Diáktársaim! Nevezéskor az alábbi hat művészeti kategória közül választhatatok:

1. Énekar és kamarakórus (Irányító tanár: Dr. Takács Andrásné)

Az az előírás, hogy a középiskolai énekarok műsora illeszkedjen az Éneklő Ifjúság mozgalom kereteibe. A kórusvezetők tűzzék műsorra az ifjúsági mozgalom és a munkásmozgalom által ihletett vokális műveket, a forradalmak, a munkásfolklór, a baráti népek dalaikat és a kórusirodalomnak azokat az alkotásait, amelyek az együttes erejét nem haladják meg.

2. Kamarazenekarok, népi zenekarok (Irányító tanár: Dr. Takács Andrásné)

A zenekarok — lehetőség szerint — a magyar zeneművek mellett más népek hangszeres muzsikáját is szólaltassák meg. Operettet, daljátékrészleteket és magyar nótát senki se adjon elő.

3. Néptánc (Irányító tanár: ifj. Sárosi György)

Kívánatos, hogy az együttesek elsősorban szűkebb hazájuk néptánc-hagyományait mutassák be. Törekedjenek ún. komplex műsorban való fellépésre.

4. Diákszínpad (Irányító: Novákovits István)

Célszerű olyan témákat színre vinni, amelyek foglalkoztatják a diákokat. Az előadásban legyen helye az egészséges, szórakoztató diákhumornak is!

5. **Pol-beat, folk-beat, városi népzene (Irányító tanár: Dr. Takács Andrásné)**

Ebben a kategóriában saját szövegű és zenéjű, vagy ismert költők verseire komponált, vagy mások által szerzett dalok egyaránt előadhatók. A szereplők programja tetszés szerint állítható össze.

6. **Vers- és prózamondás (Irányító tanár: Balla Eszter)**

A versmondók egy klasszikus magyar, egy 20. századi magyar és egy tetszés szerint választott verssel készüljenek. A prózamondók egy „műsorszámot” tanuljanak meg.

Az érdeklődők ötféle pályázati lehetőség között is választhatnak:

1. **Fotópályázat (Irányító tanár: Szathmári Sándor)**

Pályázni lehet 4 db 18 x 24 cm-es méretű fekete-fehér képpel. Témájuk: 1 kép kötelezően ifjúságunk mai életét mutassa be, a többi három témája szabadon választható. A pályamunkák beküldési határideje: 1979. március 8. A beküldés helye: Nagy Lajos Gimnázium, Pécs.

2. **Diapályázat (Irányító tanár: Szathmári Sándor)**

Pályázni lehet 5 db 5 x 5 cm-es, üveggel fedett diaposzítívval. Témájuk: 1 kötelezően ifjúságunk mai életét mutassa be, a többi kép témája szabadon választható.

A pályamunkák beküldési határideje: 1979. március 8. A beküldési helye: 500. sz. Ipari Szakmunkásképző Intézet, Pécs.

3. **Képző-, iparművészeti és népi díszítőművészeti pályázat (Irányító tanárok: Gregor András, Pataky Istvánné, Pethes Józsefné)**

A pályázat felőleli

— **a képzőművészeti** [festmény, grafika, (tollrajz, ceruzarajz, tanulmányrajz, plakát, reklámgrafika), sokszorosító grafika (linóleum metszet, rézkarc, fametszet), szobor (körplasztika, dombormű, érem)],

— **az iparművészeti** [önállóan tervezett használati eszközök (dísz tárgyak és már meglévő tárgyak másolatát nem fogadjuk el!)]

— és a népi díszítőművészeti alkotások széles körét.

A pályamunkák beküldési határideje: 1979. március 10.

A pályamunkákat a KISZ megyei bizottságára kell beküldeni.

4. **Diákirók, diákköltők pályázata (Irányító tanár: Dobay Béla, Rácz István).**

Pályázni lehet műfajonként legfeljebb 5 munkával.

Vers: a beküldött 5 pályamű között legalább 2 kötött formájú legyen: Balassi-strófás, hexaméter, szonett, ill. tercina.

Novella: terjedelme egyenként legfeljebb 10 — kettes sorközzel — gépelt oldal.

Riport, kritika: a novellával azonos terjedelemben készüljön.

A pályamunkákat három gépelt példányban, a pályázó iskolája címének és lakáscímének feltüntetésével kell beküldeni.

A pályamunkák beküldési határideje: 1979. január 1. A beküldés helye: Tinódi Gimnázium, Sárvár.

5. **Honismereti pályázat (Irányító tanár: Hajdú István).**

A helytörténeti és néprajzi pályázatokat két gépelt példányban a KISZ megyei bizottságára kell beküldeni a név, a lakcím, az iskola és az osztály pontos megjelölésével. A pályamunkák beküldési határideje: 1979. január 15.

A tájékoztatóban szereplő művészeti kategóriák és pályázatok között mindenki találhat kedvére valót. Tehát aki úgy érzi, hogy ott a helye a X. Sárospataki Diáknapi szereplői között, jelentkezzen! Aki úgy véli, hogy valamilyen pályamű készítése felel meg adottságainak, lásson munkához!

Iskolánk ifjúsága drukkolni, „szorítani” fog azoknak, akik a pataki diákok jó hírének öregbítésére vállalkoznak.

Kelemen Mária IV. C

Oroszlánkörmök

IVÁN BUGYIN KIS TÖRTÉNETEI*

Csontváz (Sztropila)

— Jó napot, nagyságos úr, van szerencsém! Hogy hogy vagyok? Isten tudja, hogy. Mindig lótok-futok, vásárról vásárra, bazárról bazárra. Persze, lévén negyven körül, már nem olyan fürge a lábam, mint egy agárkölyöknek. Egyetlen mentségem, hogy saját kalyibám van, s inkább éhesen megyek haza, de

mégiscsak haza. Bár, becsületesre, unalmas énnem otthon. Ön is ismeri a mi falusi életünket: meleg van, hőség, hosszúak a napok... Üres a ház is, eltemettem az asszonyt, eltemettem a gyerekeket... Anyácska még éldegél valahogy. De az utóbbi időben vele is sok bajom van: alig húzza a lábát a szobában, nagyon gyengécske az

egészsége; no meg a hallása is rossz, nem érdekli már semmi. Sovány, koporsóba való teher. Pedig micsoda asszony volt! Testes, jó alakú, a termete fejedelemnövére emlékeztetett! És most... csak a csontváza maradt.

Oroszból fordította:

Butella Marianna II. B

Darvak

(Zsuravli)

Egy fényes, hideg, késő őszi napon lassan poroszkálok a széles úton. A lenyugvó nap és a kihalt mezők ragyogása valami furcsa, néma őszi várakozást fejez ki. De hirtelen — valahol mögöttem — zaj töri meg a csendet. Fülelek. Szapora, gyors kerézkörmögést hallok — talán egy homokfutó közeledik. Hátranézek — valaki követ. Egyre közelebb és közelebb ér. Már jól látható a teljes erejéből vágató kocsi, és hamarosan kivehetővé válik a hajtója is. Vadul csépeleli a lovat az ostorral és a gyeplővel. Mi ez? Már itt van, utólér. A kerézkörmögésen is áthallatszik a ló zihálása és egy elkéseredett ember kiáltása:

— Hej, félre az útból!

A meglepődéstől rémülten és zavartan félreugrom, és abban a pillanatban egy gyönyörű pejkanca suhan el mellettem. A ló szeme, orrlukája és az új gyeplő szurokfekete színű, és az új, ragyogó szerszám szinte habzik az állat farktövén. Milyen a gazdája? Az egy fekete szakállú, daliás férfi, aki teljesen magán kívül van a vágatótól — és valami örült, mindenre kész dühöngéstől. Elrepülve mellettem, vad tekintetet vet rám. Szinte megdöbbszent kivörösödött szájával, szép, fiatalos, szurokfekete szakállával, új tányérsapkájával, sárga, selyem ingével, amely szétnyitott zekéje alól kilátszik. Megismerem! Egy gazdag, jó módú, Liven környéki molnár.

Szélvészfényként repül tovább. De alig tesz meg kocsiával egy versztányit, leugrik az ülésről. Közelebb megyek hozzá és látom, hogy a ló az úton áll, oldala remeg, a szurokfekete gyeplő lelóg a villás rúdról, a lovas pedig mellette fekszik az úton, arca borulva, a zekéje kifordulva.

— Uram! — kiált fel vadul.
— Uram!

Csalódottan legyint a kezével.
— Óh, milyen szomorú az élet! Óh, elszálltak a darvak, uram!

S fejét rázva, szinte fuldoklik részeg könnyeitől.

Oroszból fordította:

Tóth Ildikó III. A

Első osztály (Pervij klassz)

Vígan pöfögött végig a mezőkön — előkelő utasaival — egy Moszkva környéki kirándulóvonat. Eddig gyorsan ment, egyenletesen, de most hirtelen lassított: az egyik első osztályú vagonban történt valami példátlan. A kalauz egy mocskos, szakadt, agyagos ruhájú embert taszigált be az ajtón.

— Az isten szerelmére, bossássanak meg, uraim! Ezt a férfit sürgős megbízásból küldik Bikovába, hogy micsoda tökfilkó, nem tudott felugrani a kocsi-

ra... Csak Bikováig...

Egy pillanatra mindenki megdermedt a fülkében, de aztán erőt vettek magukon. A vonat újból nekilódult, és minden úgy ment tovább, ahogy pár perccel ezelőtt: dohányoztak, beszélgettek, kinézegettek az ablakon... De valahogy kényelmetlenül érezték magukat: túlzott gondossággal pöcöggették le a hamut cigarettájukról, erőltetett volt a mosolyuk is. Tekintetüket még véletlenül sem emelték az ajtóban álló férfira, aki alig várta, hogy végre eltűnhessen innen,

minél távolabb legyen ezektől a nagyuraktól, dámáktól, jó messze a zizzenő, drága selyemruháktól, a puffedt, túltáplált testektől! Nem tudta, hová nézzen, mit csináljon, egyik kezével izzadt homlokát törölgette, a másikban nehéz táskát tartott, benne mindenféle szerszám, csavarok, harapófogók...

És ez az ostobaság, ez a gyötrellem harmincöt percig tartott.

Oroszból fordította:

Butella Marianna II. B

*Diáktársaink az elbeszéléseket M. Varga — N. Székely — M. Tétényi: *Russzkaja novellisztika szovjetszkoj epohi című szöveggyűjteményéből* fordították. (Tankönyvkiadó, Budapest, 1975)

UTÓSZÓ

Éjszaka volt
Fehér-szagú áprilisi éjszaka
s árnyék-szemed dacolva simította

Szemed szólt
szavad helyett
értettelek s más nem kellett

Szél susogott kint
s fény-szavad belém
hatolt a csontomig

Megborzongtam
a szintetikus nesztől
mely megmaradt
s többé már nem kértem
hogy itt maradj

Nem kérdezlek
ne is válaszolj
már rég leszoktam
az álmokról

Nem virrasztok
magam fölött
csak néha látlak
egy-két arc mögött
jó éjszakát

kék-lovag

Mereven a napba
nézek s szívemmel
a szívárvány szemébe kacsintok

Keresztényi Ildikó IV. B

ALBÉRLET

Ez a szoba, uram.
Kicsi és magas.
Mondhatnám, függőleges folyosó.
Ez a szék, uram.
Barna és nyikorog.
Mondhatnám, öreg hintaló.
Ez az asztal, uram.
Szüette és három lába van.
Mondhatnám: vacsorázzon
inkább a földön.
Ez az ágy, uram.
Hideg és kemény.
Mondhatnám, mint a börtönök.
S ez az ablak:
ezen fog kiugrani, uram.

Veres Andrea IV. B

Disputa

„Egy kis cigaretta, valódi, finom...?”

NÉGYSZEMKÖZZET - A DOHÁNYZÁSRÓL

Felszabadulás tér, lakótelepi környezet, délután 5 óra. A padokon 10-12 éves srácok ülnek, a kezükben kártya, szájukban cigaretta, böszén füstölnek. Az egyik emeleti ablakból halk zeneszó árad: „Egy kis cigaretta, valódi finom...” A srácok morognak:

— Micsoda hülyeség! Halkítsa már le valaki azt a dögöt!

Tizennégy év körüli „nagyfiú” lép a társasághoz, a hóna alatt bamboló magnó hangja elnyomja a Huszka-keringő lány melódiáját.

Hátralépek, bezárom az erkélyajtót. A szobában hirtelen csend lesz. Negyedikes gimnazista barátnőm az ágy végén kuporog, alig látom az alakját a sűrű cigarettafüsttől.

— Nem gondolkoztál azon, hogy leszokj a dohányzásról?

Csodálkozva néz rám.

— Ez hogy jutott az eszedbe? Egyébként... nem. Annyira magától értetődőnek tartom, hogy egy-egy rágyújtásnál már oda sem figyelek, a kezem automatikusan végzi a megszokott mozdulatokat. Bár ahogy így szóbahoztad...

Hirtelen feláll, és a könyvszekrényhez lép, ujjait végighúzza a köteteken. Solohov, Steinbeck, Szász Imre...

— Megvan! Dr. Székely Lajos: **Köztünk jár az ellenség.**

Vékony kézikönyvet tart a kezében. A dohányzás ártalmosságáról szól.

— Anyunak kellett a munkájához a múltkor, aztán behozta nekem, hogy okuljak belőle.

Nevető szemmel néz a kezében tartott Sopianaera.

— Szegény anyu! Megrögzött antinikotinista. Ha már nagyon dühös ránk, apuval együtt kivonulunk a balkonra cigizni.

Jól ismerem Kati édesanyját. Kitüntetett pedagógus, az egyik általános iskolában tanít, mindig kedves, mosolygós asszony.

— Mutasd azt a könyvet! — mondom, de már Katit is érdekli a dolog.

Ketten hajlunk a lapok fölé.

— **Méreg áruháiban** — olvasom hangosan a sokat sejtető címet, majd alatta a rövid ismertetést, hogy hogyan indult el a dohánylevél hódító útjára Európában a 17. sz. végén. Csak néhány évtized kellett ahhoz, hogy rengetegen a közép-amerikai indiánoktól átvett szokás rabjaivá váljanak.

A következő oldalon a szerző már a káros hatásokat elemzi.

„A dohányfüstben nikotin van, ez erős idegméreg... A cigaretta elszívásakor különböző égési termékek keletkeznek, így az ún. piridin alapanyagok, hidrocianid, ammónia, szénmonoxid, arzén, nikkkel stb... Száz cigaretta elszívásánál 5-10 g kátrány képződik... Vannak a kátrányban rákkeltő szemeccskék is, mint ahogy azt a rákkutatók kimutatták.”

Katira nézek, a mosoly már eltűnt az arcáról.

— Hogyan kezdtél el dohányozni? — kérdelem halkán.

Idegesen pillant rám. Látom, hogy keze már a cigarettásdobozért nyúlna, de félúton hirtelen megáll. Tétován kezd játszani a dobozzal.

— Hát, tudod... a szokásos történet. Hetedikes fejjel vettem részt először egy táborozáson. Egy éjszaka kilopóztunk a sátorból, jó messzire a tűztől... az egyik osztálytársnőmmel. Valahonnan szereztünk két összenyomorgatott cigit, már nem emlékszem, milyen márkát, nem is érdekes. Persze, először nem

esett jól, borzasztóan köhögünk... A kezembe sem vettem két évig. Aztán a gimiben... Hiszen Te is tudhatod, a többiek közül sokan bagóztak... Tudod, hogy van. Azóta — bámul szomorúan a dobozra — mindennap tíz-tizenöt darabot elszívok.

— Le tudnál mondani róla? — kérdezem.

Most már habozik.

— Nem. Nem tudom... Lehet. Á, hagyjuk a témát!

Kényszeredetten nevetve vágja a dobozát az ágy sarkába, és a magnóhoz lép.

— Van egy új számom, meghallgatjuk?...

Hazafelé menet már nem látom a lakótelepi gyerekeket. A padjuk körül rengeteg használt gyufaszál, csikk és egy összegyűrt, üres cigarettásdoboz hever. Önkéntelenül, de meggyőződés nélkül a régi slágert kezdem dúdolni:

„Egy kis cigaretta, valódi, finom...”

Butella Marianna II. B

P. TEHET RÓLA

A nem-tudom-hanyadik éjjeli ébrenlétben vallatom magam a meg-nem-történt esetlegességről

a biztosan igazat naponta rám kiáltják a fénysugarak ahogy megvesszőzik a testemet

Veres Andrea IV. B

Visszapillantó tükör

A Humán internátustól az Erdélyi-kollégiumig

Egy diákintézmény négy évtizede

A Sárospatakra látogató idegeneknek és a helybeli lakosoknak is kedves időtöltése az iskolakerti barangolás. A virágos sétányok, a bólingató fák, a patinás szobrok szép látványt nyújtanak. A zöld, barna, sárga színek — tavasztól őszi — barátságossá teszik a környezetet. A tiszta, egészséges levegő felfrissít, élénkít — fiatal és felnőttest egyaránt.

Ilyen helyen fekszik a 100 esztendősi tornacsarnok, a csaknem félszáz éves Kossuth-kollégium és „legfiatalabb testvérük”: az Erdélyi-kollégium. De a „legfiatalabb testvér” sem mai keletű: 40 éves múltra tekinthet vissza...

Ez a diákintézmény — Medgyaszai István műépítész tervei alapján — 1937-ben készült. A falai között azonban csak 1938 szeptemberében foglalták el helyüket a diákok. Az intézmény — Humán internátus elnevezéssel — kezdte meg működését; eredetileg — Zana István vezető tanár és Bogdányi László felügyelő tanár keze alatt — 42 gimnazista fiú lakott benne. Mivel az internátus — a második világháború miatt — a tervezett kettő helyett csak egy szárnnyal alakult ki, a befogadóképessége egyelőre nem lehetett nagyobb...

Ebben a diákintézményben közösségi szellem érvényesült. Összetartottak az egyszerűbb emberek gyermekei; „kilógtak” volna a sorból a vagyonos, előkelő szülők „cseméi”... Itt családias légkör uralkodott. Megértették egymást a tanulni és dolgozni akaró fiatalok; a kötelességmulasztás, a fegyelmezetlenség ritkaságszámba ment. E helyen — bár akkor az ún. vallásferöklöcsi nevelés normáit alkalmazták — nem zárkóztak el a felvilágosult eszméktől, a sok tekintetben modern és előremutató pedagógiai elvektől...

Csakhogy rövid időn belül a Humán internátus is megsínylette a háborút: a front Patakon sem vonult át nyomtalanul. Fűtési és ellátási nehézségek voltak. Az épület belső és külső állaga károsodott...

Ezért a felszabadulás után néhány év kellett a még egyházi kezelésben levő internátus zavartalan működésének a biztosításához. A gyakori víz- és áramhiány többször felborította a napirendet. A Mudrány térben folyó étkezés átjárásai gondokat okozott stb.

Az épület karbantartásához szükséges anyagi eszközök előteremtéséhez nemegyszer leleményesség kellett. Így pl.: mikor a diákok a szünidőre hazautaztak, az illetékesek a szobákat penzióknak rendezték be, hogy pénzt szerezzenek a bútor- és képvásárlásra, dekorációra.

A helyzet javulását jelentette, hogy az 1941/48-as tanévben sikerült az internátus saját konyháját üzembe helyezni; életrevaló kezdeményezés volt a diákönkormányzat bevezetése is... A lehetőségek megragadásában nagy szerepet játszott Palumbo Gyula, az intézmény akkori igazgatója.

A Humán internátus történetében azonban az igazi fordulat 1952-ben történt: államosították. Az internátusból diákothon lett. A „szürke” nevű intézet kiérdemelte Erdélyi János nevét. Később, az 1954/55-ös tanévben a pezsgő „diaktanyát” a fiúktól átvették a lányok.

Ekkor az oda felvehető tanulók létszáma kb. 60-ra ugrott. Jelentkező volt bőven: igyekvő munkás, paraszt és értelmiségi szülők gyermekei kértek elhelyezést. Az intézet légköre felfrissült: haladó szellemben, a tudományos világnézet alapján és a szocialista erkölcs jegyében ujjult meg a nevelés. A diákothon vezetője 1952 és 1958 között Bodó Lajos volt; 1958 és 1966 között Polányi Aranka állt az Erdélyi élén.

Az évek folyamán a nevelő tanári teendőket — többek között — Cseh Gézáné, dr. Sós Istvánné, E. Kovács Kálmánné, Pethes József és Pethes Józsefné, valamint Kolláth Éva és Balla Eszter tanárok látták el.

A diákothon 1960-ban nyerte el a Művelődésügyi Minisztériumtól a kollégiumi rangot. Azóta működik ma is ismert „formájában”; úgy, mint Erdélyi János Középiskolai Leánykollégium.

A kollégium kétszintes, saját konyhával és ebédlővel rendelkezik. Benne 14, egyenként 6 főből álló szobaközösség él, tehát a tanulók összlétszáma 84 fő.

A diákok a szobában tanulnak, de közös rendezvények céljából rendelkezésükre áll egy játékkerem; a nyugodt olvasást, tanulást pedig biztosítja az olvasóhelyiség.

Kollégiumunk időről időre gyarapszik, de felettes hatóságai az utóbbi négy évben különösen sokat tettek

érte. Teljesen felújították a villanyvezetékeket és a vízvezeték-hálózatot. Az előteret és a lépcsőházat faburkolattal látták el. A szobákban kicserélték a fekvőhelyeket, divatos heverőket és szőnyegetek szereztek be. A játékkerem is megújult: modern, kényelmes fotelok, kanapékerültek bele, így ez a „mindenki birodalma” egészen otthonossá vált. Nem csekély dolog az új, színes televízió és a zongora sem; ezek is a játékkerem felszerelési közé tartoznak.

A tárgyi feltételek tehát maximálisan megfelelnek egy mai, korszerű középiskolai kollégium követelményeinek.

Kollégiumunk igazgatását 1966 és 1969 között dr. Jászay Miklósné vezette; azóta R. Ujhelyi Katalin igazgató és három tanárnő foglalkozik a nevelésünkkel. Ők ezen a tevékenységükön kívül különböző szakkörököt, korrepetálásokat tartanak a lányok részére, és besegítenek a diáktanács egy-egy részortfelelősenek a munkájába is.

Kollégiumunk belső élete igen gazdag, tartalmas. Büszkék vagyunk arra, hogy komoly diákönkormányzati hagyományokra támaszkodhatunk. A hagyományokat mi is tovább folytatjuk, és életünk ma már elképzelhetetlenek tünik a diáktanács szervező munkája nélkül.

A tanulók — az egyéni és a közösségi érdekeket összeegyeztetve — úgy élnek itt, ahogy azt a szocialista társadalom megkívánja.

Gyakran rendezünk versenyeket, kirándulásokat. Nagyon kedvelt időtöltése a lányoknak az előadások hallgatása. A meghívott előadók — tanárok, régi pataki diákok, neves közéleti személyiségek — mindig szívesen látogatnak el hozzánk. Velük a programokat egy-egy diáktanács-tag szervezi.

Kollégiumunk saját, csaknem másfél ezer kötetes könyvtárral rendelkezik. A stúdió is szórakoztató-nevelő funkciót tölt be, főleg kulturális téren. Szorosan együttműködünk az iskolai KISZ-szervezettel és a társkollégiumainkkal is.

Állandó kapcsolatot tartunk fenn a helyi ÉMASZ Vállalat KISZ-fiataljaival. Kölcsonösen segítjük egymást, látogatjuk a másik fél rendezvényeit, munkaismereteket szerzünk.

Két éve kapcsolatban állunk a város öregeivel is. Rendszeresen felkeressük a szociális otthon lakóit, és magunk készítette műsorral kedveskedünk nekik.

Az Erdélyi János Középiskolai

Leánykollégium 40 éves fennállása alatt szüntelenül arra törekedett, hogy diákjainak igazán második otthona legyen.

A jubileum alkalmából köszönetet mondunk azoknak az igazgatóknak

és nevelőknek, akik — viharban is, napsütésben is — itt pedagógiai optimizmussal, szeretettel és türelemmel irányították a felnövekvő nemzedék lépteit.

Máté Magdolna III. B

Dísztermünk 1978. október 28. délutánján — az Erdélyi János Középiskolai Leánykollégium fennállásának 40. évfordulója alkalmából — ünnepi megemlékezéssel egybekötött reprezentatív műsor volt a színhelye.

A rendezvényen az MSZMP városi bizottságát Takács Gyula pb-munkatárs képviselte, a megyei KISZ-bizottságról pedig az egyik titkár, Korpás Lajos elvtárs jött el hozzánk. Részt vett a rendezvényen Saláta László, a városi KISZ-bizottság titkára, Budavári Csaba, a városi tanács elnökhelyettese és dr. Czákó Szilárd, a BABZ megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztályának kollégiumi főelőadója. Ott voltak a rendezvényen — Géczy Lajos gimnáziumi tanár és felesége vezetésével — Erdélyi János „szülőfalujának”, Nagykaposnak a diákküldöttei. Megjelentek a rendezvényen — az érdeklődő tanulók százaitól kísérvé — a társintézmények igazgatói és tanárai is.

A dísztermi megemlékezést R. Újhelyi Katalin igazgatónő nyitotta meg; utána Máté Magdolna dt-titkár beszélt „második otthonuk” 40 esztendő történetéről. Őt követően Korpás Lajos elvtárs — a kollégiumok közötti versenyben másodszor elért első helyezését — átnyújtotta az intézmény tanulóinak az „Arany okleveles kollégium” feliratú zászlót.

A sikeres ünnepi műsor összeállításával és betanításával Nagy Éva tanárnő és Siska Katalin III. B osztályos tanuló az egész iskolaközösségnek jó szolgálatot tett. A szereplőknek külön is gratulálunk!

Tribün

*Fráter Mária: *Lélekharang*

A szomszédasszony mindig megcsodálta az öregasszony virágoskertjét, amikor átment hozzá valamit kölcsönkérni, vagy éppen csak pletykálni. Az öregasszonyt mindig munkában találta.

Most is megcsodálta a nyíló rózsákat, a szőlőlugast. Öröm volt végigmenni az udvaron. Hát még a kert milyen csodás volt!

Az öregasszony kint mosott egy teknőben.

— Jó napot, Ili néni! Hát nem a mosógépet használja? — kérdezte már a kapuból, sipító hangon.

— Használám, kedves, ha jó vána. Az az átkozott kölyök elrontotta a múlt héten; nem képes megjavíttatni.

Ili néni felegyenesedett, nyögött, míg csigolyái a helyükre rázódtak. A cseresznyefa alatti asztalhoz ment. Megtörölte a kezét a kötényébe.

— A viláért se akarom feltartani, Ila néni! Csak azért gyöttem, hogy ne legyen egyedül. Láttam, hogy elmentek azok a ...

— El — felelt kurtán az öregasszony. Csak estére jönnek meg. Ki tudja, hol lófrálnak addig? A fiúnak ma van a születésnapja.

— Ne tessék mondani! És hányadik? — kérdezte a pletykások kíváncsiságával.

— A huszonötödik. De tőlem várhatják, hogy főzők nekik valamit! Tavały is pompás tortát sütöttem. Aznap mézesmázosak voltak. Csókolgattak, hogy Ili néni így, Ili néni úgy. A hátam mögött, persze, öregasszony vagyok. Képzeld, kedves, kérleltem őket, hogy legalább azt a diófát ne vágják ki, amit a bódogult uram ültetett.

— Hát nem tetszett belegeznie? Nekem aszonták, hogy igen. Akkor vágták ki, mikor nem tetszett itthon lenni.

— A dokornál jártam, a lábam igen fáj. Régi betegség ez már nálam — legyintett lemondóan. De higgye meg, kedves, mondtam én nekik, cseréljünk szobát; akkor nem ad árnyékot a fa az ablakra. Nem, nekik az kell, hajtogatták.

Nem tűrnék, hogy én átjárjak a szobájukon — csillant meg két könnycsepp a szemében. Hát van szívük az ilyeneknek?

— Mér nem tetszik őket bejelenteni? Az eltartási szerződés az eltartási szerződés, vagy mi a fene.

— Csakhogy azok kicsinálják, hogy engem bedugjanak egy szeretetotthonba. Ők meg élnék itt a világukat. Az én házamban! Amit az urammal gürcöltünk össze. Ó, ha élne, vagy legalább a fiam...

— Tudja, Ila néni, mit vettem észre? Ennek az István gyereknek ugyanolyan a szeme állása, mint a Jóskaé vót.

Az öregasszonyból kitört a sírás. Tudja ő azt jól. Érezte az első pillanatban. Örült a szívelelke, hogy újra fia van. Az a gonosz kis bestia, a felesége csalja ki belőle azt a sok rosszat, amit csinál.

— Tessék megnyugodni, ne tessék más sírni!

— Most is, lássa, reggel elmentek, estére jönnek meg. Addig itt hagynak egyedül egy öregasszonyt.

Egy ideig hallgattak. Ebéd utáni csend honolt az utcában. Furcsa volt, hogy a szomszédasszony nem beszélt. Pedig annak be nem áll a szája. Az mindenkiről, mindenről tud. De legalább van, aki elszórakoztatja, és van, aki megéri...

Jól volt pihenni az árnyékban. Hát a vén diófa árnyékában milyen jó volt! Annak idején az urával esténként kiültek alá, mikor mindent rendbe tettek a házban és a ház körül, s Jóskaát lefektették. Hallgatták a tücsök ciripelését. Jaj, istenem, miért is kellett meghalnia! Most a diófa helyén egy csúf gödör tátong. A fát, persze, eladták az asztalosnak. De ő egy fillért se látott belőle.

Felállt, és teríteni kezdte a kimosott ruhákat.

— Tessék hagyni, majd én elvégzem!

— Látja, kedves, az a gonosz bestia meg sem kérdezte volna a két év alatt, hogy „Segíthetek valamit?”

— Ilyenek ezek mind. Ki kéne üldözni a fajtájukat a világból — rázta ki a vizet beszéd közben nagy erővel a ruhából.

— Ugyan, mit tehetnék?

— Hát én nem tűrném, az biztos. Jól odamondanék nekik.

— Nem használ az semmit.

— Megfélemlíteném őket, hogy ezt meg ezt csinálom, ha nem lesznek rendesek.

Hogy nyomatékosabb legyen, amit mond, a kezével is hadonászott.

— Tudja, öreg vagyok. Arra számítanak, hogy hamar elmegyek az élők sorából.

A postás kerékpárcsengőjével csengetett, meghozta az újságot. Az öregasszony mindig megkérdezte, hogy nem jött-e levele. Titkon remélte, hogy levelet kap. Igaz, nincs kitől, de áltatta magát.

A szomszédasszony elköszönt, megnézi a gyerekeket, mert ha nincs ott velük, képesek szétszedni a házat.

Az öregasszony újra egyedül maradt. Mindent rendbe tett, lepihent egy kicsit a hűvös szobában.

Mikor felébredt, már szürkült. Gondolt egyet, bement a konyhába. Előkészítette a sütéshez mindent. Mégis csak a fia! Lázasan, kipirulva dolgozott. A kora ellenére ügyesen járt a keze. Sürgött-forgott, tett-vett, kevert, habot vert, kevert, kóstolt, pótolt, kevert, öntött. Bódult izgalm lett úrrá rajta. A süteményt betette a sütőbe. Mikor kész lett mindennel, elmosogatott. A tortát ízlésesen megkente, eltette. A süteményt kivette a sütőből. Megvárta, míg kihül. A tortát majd István szeli meg. A süteményt azonban megkóstolja. Kifente a kést, éppen ideje volt már.

Zajt hallott.

— Ezek ők — gondolta.

Vihogva léptek be a házba. A fiatalasszony hangját hallotta:

— Megnézem, mit készített az öregasszony neked.

Ez belehasított Ili néni szívébe.

Nyílt a konyhaajtó.

— De finom torta!

Éva háttal állt. Az öregasszony görcsösen markolta a kést. Vad dühtől hullámozott a keble. Mereven nézte az asszonyt. A kést, mintha a kezéhez ragadt volna, görcsösen tartotta. Mintha a torkán akadt volna a lélegzete. A szeme kidülledt, a szíve zaklatottan vert a mellében. A földre zuhant, el nem engedve a kést.

Éva rémülten sikoltott.

István beszaladt, az öregasszony ott feküdt előtte. A látványtól szinte földbe gyökerezett a lába. Mintha megkondult volna benne egy ici-pici távoli harang. A lelkiismeret, az önvád szava szólt. Szerette volna eldobni eddigi életét.

— Anyám... — mondta nehezen forgó nyelvel, és letérdelt hozzá. Már késő volt.

Éva hisztériásan kiabálta:

— Hát nem látod, hogy meg akart ölni?!

— Anyám...

*A szerző iskolánk 1976-ban érettségizett IV. A osztályába járt. Lapunknak szerkesztőségi tagja és hozzáértő munkatársa volt. — Most a nyíregyházi Bessenyei György Tanárképző Főiskola magyar-orsz szakos hallgatója. — Az itt közölt elbeszélését szeretettel ajánlja iskolaujságunk jelenlegi olvasóinak.

Holmi

III. IRÉJK

— A jugoszláviai magyar fiatalok hetilapjában olvastuk, hogy »Leopold Senghor szenegáli elnök is csatlakozott azoknak a táborához, akik sürgetik, hogy a latin nyelvet első számú idegen nyelvként vezessék be a nyugat-európai Közös Piac országainak iskoláiban, és a jövőben a közös piaci országok latin nyelven nyomtassák az egységes útleveleket. Ezáltal megszűnne a nagy elvi vita akörül, hogy angol, francia, német, olasz vagy más nyelven állítsák-e ki az útleveleket.

Senghor elnök szerint — a szenegáli elnök jómagya is kiválóan beszél latinul — a latin „minden, csak nem holt nyelv”. Ezt mi sem bizonyítja ékebben, minthogy a mai latin nyelvben olyan „korszerű” szavak is megtalálhatók már, mint a labdarúgásban a jobbszélső megfelelője (extremus dexter), a rágógumi (masticatio), a toalettpapír (charta mundatoria), repülőgép-anyahajó (navis aeroplanorum vectrix) stb.*

(Képes Ifjúság, 1978/1465)

* * * * *

— Felhívjuk a színházlátogatókat vagy kirándulás céljából Budapestre utazó osztályok figyelmét, hogy a magyar királyi koronát és a koronázási ékszereket a Nemzeti Múzeum dísztermében hetenként négy alkalommal: kedden, szombaton, vasárnap 10 és 18 óra között, csütörtökön pedig 12 és 20 óra között lehet megtekinteni.

* * * * *

— Mint ismeretes, „A mi sulink” című tv-sorozat 1978. március 19-i részében döntetlenül ért véget a sárospataki és a budapesti Rákóczi Gimnázium csapatai között folyó másfél órás vetélkedő. A részvevő csapatok a Magyar Televíziótól 10-10 ezer forintos jutalmat kaptak; ugyanakkor a BAAbZ megyei Tanács

V.B. Művelődésügyi Osztálya nekünk ígéretet tett arra, hogy a vetélkedőn való derekas helytállásért szintén 10 ezer forintot ad iskolánk ifjúságpolitikai céljainak a megvalósítására.

* * * * *

— László Ilona „Patak legendája” címmel komoly hangvételű cikket jelentetett meg a Képes Újság 1978/32. számában. A cikkíró — magáévá téve Bágyoni György ihletett szavait — bőven (de sajnálatos nyomdahi-bákkal tarkítva) idézett abból a versből, amelyet a Sárospataki Krónika 1974/4. számában publikáltunk.

* * * * *

— Nyáron — szorgalmas munkával — Deák Etelka (IV. C), Juhász Ágnes (IV. F) és Matlák Erika (III. F) brigádja a bajai építőtáborban, Kolosai Hilda (III. B) és Oláh Katalin (IV. D) brigádja a kecskeméti építőtáborban érdemelte ki a „Kiváló brigád” címet. — Legjobb brigádjaink Bajáról is, Kecskemétről is elhozták a KISZ KB zászlóját. — A szorgalmas munka elismeréseként Oláh Katalin és Matlák Erika brigádja 1 hélig a Velencei-tónál üdülhetett; két brigádvezető, Juhász Ágnes és Oláh Katalin ötnapos csehszlovákiai jutalomutazásban részesült.

* * * * *

— Bódi Géza igazgatóhelyettes úrról tájékoztatott bennünket, hogy az 1977/78-as tanévben érettségizett 193 diákúrsunkból 158 (81,8%) jelentkezett felsőfokú oktatási intézményekbe. Atmenetileg nem szándékozott tovább tanulni 35 (18,2%) személy. A 158 jelentkező közül 74 (46,8%) sikeresen felvételizett; 79 (50%) nem nyert felvételt. Ismeretlen a sorsa 5 (3,2%) továbbtanulásra jelentkezett tanulónknak.

— Iskolánk ifjúsága — a tantesztület tagjainak irányításával — 1978. szeptember 13 és 26 között almát szedett a BÁG páterhomoki almáskertjében. Az osztálykeretekben végzett munka — mind a mennyiségi, mind a minőségi mutatókat tekintve — nagyon eredményesnek mondható. A 24 osztály 10.540,4 q almát szedett; az átlagos szedési mennyiség 105,2 %-os volt; az összkereset 399.019 Ft-ot tett ki.

Teljesítményük alapján — iskolai viszonylatban — a legjobb helyezést a következő osztályok érték el: első a IV. E, második a II. D, harmadik a IV. D. — A munkában az egyes évfolyamokon az alábbi osztályok tűntek ki: negyedikes osztályaink közül a IV. E, harmadikos osztályaink közül a III. B, másodikos osztályaink közül a II. D, elsős osztályaink közül az I. B.

* * * * *

— 1978. október 14-én 15 indulóval bonyolítottuk le a Móra Ferenc Prózamondó Verseny iskolai fordulóját. Ezen a helyezettek sorrendje így alakult:

1. Bodnár Zoltán (II. B)
2. Siska Katalin (III. B.)
Boldizsár Marianna (III. D)
3. Pozsa Ágnes (II. A)
Nagy Eleonóra (IV. B)

* * * * *

— 1978. október 27-én du. 3 órakor megnyílt dísztermünkben az ifjúsági parlament. Erre különböző osztályainkból — a vitaindító beszámoló megtárgyalása végett — legalább 300 tanuló ment el. A parlament jó légkörben, az építő kritika jegyében folytatta munkáját; 8 érdemi hozzászólás hangzott el. A jelenlévők elfogadták a beszámolót, és megszavazták azt a két évre szóló intézkedési tervet, amely nálunk — tekintetbe véve sajátos körülményeinket — az ifjúsági törvényből adódó konkrét feladatokat rögzíti.

HUMOR

— A Zrínyi Ilona Középiskolai Leánykollégium 1978. október 29-én a gimnázium dísztermében tartotta ünnepélyes pecúrávatóját. Az ebből az alkalomból rendezett műsoros esten megjelent Nagy László elvtárs, a városi pártbizottság titkára, valamint Soós Roland, a megyei KISZ-bizottság munkatársa. Részt vett a műsoros esten Saláta László, a városi KISZ-bizottság titkára, Budavári Csaba, a városi tanács elnökhelyettese és Patakyl Márta, a BABz megyei kollégiumok szakfelügyelője. Ott voltak a műsoros esten — mintegy 300 érdeklődő diákkal együtt — a gimnázium és a társintézmények vezetői, tanárai is.

A pecúrávatót Szigethy Albertné kollégiumi igazgatónő nyitotta meg. Majd — Petercsák Edit dt-titkár felkérésére — Soós Roland elvtárs vette át a szót. Méltatta az intézmény fő munkáját, és lakóinak átnyújtotta a most már másodszer elnyert „Arany okleveles kollégium” feliratú zászlót. A becses kitüntetésért Tóth Judit IV. A osztályos tanuló mondott köszönetet; ugyanakkor ígéretet tett arra, hogy a zrínyiek ezután sem fognak tétlenül ülni a babériaikon.

Az ünnepélyes pecúrávató nagy tetszéssel fogadott műsorát Ruszkay András tanár úr rendezte és tanította be. A szereplőknek őszinte elismerésüket fejezzük ki.

* * * * *

— 1978. november 9-én a Pécsi Sándor Ifjúsági Klubban bonyolítottuk le a Szép Magyar Beszéd Versenyt. 22 induló között dönt el: ki a jobb?

1. Leziák Mária (Királyhelmece)
Boldizsár Marianna (III. D)
2. Bodnár Zoltán (II. B)
3. Matisz Marianna (III. E)
Ők nénzjutalomban részesülnek.
4. Bélteki Andrea (II. B)
5. Bosnyák Mária (III. D)
6. Kovács Judit (I. B)

Nekik a zsüri jutalomként egy-egy értékes könyvet szavazott meg.

* * * * *

— Iskolánkban — a NOSZF tiszteletére — 1978. november 10-én orosz nyelvből volt kiejtési verseny. Erre osztályainkból több mint 100-an jelentkeztek; közülük 13 jutott a döntőbe. A verseny végeredménye a következő:

1. Sárosi Mária (III. A)
2. Tóth Ildikó (III. A)
3. Kuzsmiczki Éva (IV. A)
4. Tóth Pál Ildikó (II. A)
5. Bélteki Andrea (II. B)
6. Keleszár Katalin (III. C)

A fizikatanár kérdéssel fordul Benőkéhez:

— Milyen hatással van a tárgyak-ra a hideg és a meleg?

A fiú gondolkodás nélkül válaszol:

— A tárgyak a hidegben összehúzódnak, a melegben kitágulnak.

A fizikatanár helyeslően bólint.

— Nagyon jó. Tudnál erre példát is mondani?

Benőke ezúttal sem várat sokat magára:

— Igen — feleli. Nyáron például meleg van, tehát a napok hosszabbak. Télen, amikor beköszönt a hideg, a napok megrövidülnek.

* * * * *

Biológiaórán a tanár az állatokról magyaráz. Felsorolja az állatok jó és rossz tulajdonságait. Azután meglepetésszerűen áttér a kérdésre:

— Mondd, Benőke, miben különbözik a kenguru az embertől?

A fiú — felpattanva a helyéről — így foglal állást:

— A kenguru az embertől abban különbözik, hogy üres erszénnyel is tud ugrálni.

* * * * *

— Most fekdjetekek hanyatt, és a lábatokat úgy mozgassátok, mintha bicikliznétek! — utasítja az osztály tagjait a testnevelő tanár. — Jó!... Gyorsabban!... Még gyorsabban!...

Hirtelen rászól az egyik lányra:

— Luluka, te miért nem csinálod azt, amit a többiek?

A lány zavartan mentegetőzik:

— Tanár úr, kérem, én hegyről megyek lefelé.

Benőke készületlenül megy földrajzórára. Feleltetéskor a tanár mégis kiszólítja:

— Beszélj a Holt-tengerről!

A fiú megilletődötten csak ennyit mond:

— Tanár úr, kérem, a holtakról vagy jót, vagy semmit!

* * * * *

Horkantónak, a lustaságáról híres diáknak egyszer feltették a kérdést:

— Melyik az a négy lábú, amely a leghasznosabb az ember számára?

A fiú habozás nélkül válaszolta:

— Az ágy.

* * * * *

A tanár példamondatokat ír a táblára:

— Ne játsszatok a gyufával! Gondoljatok a nagy Los Angeles-i tűzvészre!

A diákok feladata az, hogy — a bemutatott minták alapján — fogalmazzák meg saját tanulságos gondolataikat.

Benőke a következőket veti papírra:

— Ne köpjetek a földre! Jusson eszetekbe a vízfözön.

* * * * *

Egy apa a fiát biztatja:

— Megtanulhatnál angolul! Ezt a nyelvet több mint 400 millió ember beszéli.

A fiú kedvetlenül morogja:

— Akkor miért tanuljam meg még én is?

Sárospataki Krónika

A sárospataki Rákóczi Gimnázium KISZ-szervezetének lapja

A kiadásért felelős: Kadas Sándor igazgató
Felelős szerkesztő: Dobay Béla gimnáziumi tanár
Diákszerkesztők: Butella Marianna, Domonkos István, Máté Magdolna,
Pohánka Enikő és Tesmagi Mária

Eng. sz.: III/ISK/39/BO/1976 Borsodi Nyomda sárospataki telepe 78-6931 500 F. v.: Lesó Lajos